

possunt, promouere. Sic ille. Pro quo & est Rotæ Decisio apud Dianam Parte 11. pag. 593. & 598. vbi & secus factum annullatur. Tenet etiam de Rege loquens Dom. Zapata supra Cap. 14. num. 19. contra quemdam qui ex eo arguebat quod Tridentinum non agat de Regio patronatus; quod tamen esse falsum adducta conuincunt. Qui item Cap. 6. ita scribit: *Verissima est, & inter Doctores S. Theologia supremos, & quibus nullus vel nutu ipso ausus est alienum inſinuare, quod Beneficium seu Episcopatum digno conferre, digniore posthabito, est mortale peccatum.* Sic ille, addens id intelligendum quando excessus est notabilis euidenter (quod & P. Dicastillus similiter asserit supra num. 84.) & circa id non esse anxie laborandum. Plurimos pro Assertionem Auctores congerit, pro qua & videndus Parte 1. Cap. 12. num. 21. & seqq.

Dom. Zapata.

Probabile esse contrarium qui tenentur.

Diana.

P. Reginaldus.

Diana suis verbis respondetur.

Quod dura videatur obligatio nihil obstat, quia tales Principum.

Sap. 6. v. 6.

P. Reginaldus sententia a communi non diuertit.

Modus facilius Regibus nostris ostenditur.

76 Præterquam quod sententia asserens, Patronum Laicum non teneri sub mortali digniore præsentare, non contemnendos Auctores habet. Sic enim tenet cum aliis Diana supra & Resolut. 37. & Parte 3. Tract. 5. Resolut. 110. vbi plures congerit. Et Parte 4. Tract. 4. Resolut. 170. descendit præsentationem digni omisso digniore, factam à Senatu Panormitano pro Parochia quadam, ut licitam in conscientia foro. Pedraza in Summa præciat. 7. §. 36. Dom. Machadus Electus Episcopus Popaianensis, & morte curis scrupulosis exemptus. Tomo 1. pag. 672. num. 5. P. Henriquez in Manuscriptis apud P. Thomam Sancium Dub. 5. citato, id affirmans quando Patroni habent ius præsentandi, quia construxerunt & dotarunt Ecclesias de propriis bonis, & non ex solâ Pontificia concessione: quod est cernere in Ecclesiis Indiarum, cui omnino consonat P. Vasquez Opusculo de Beneficiis Cap. 2. Dub. 4. P. Dicastillus supra num. 101. & generalitè Eligius Bassæus verb. Beneficium 6. numer. 3. vbi Dianæ, & P. Reginaldi doctrinam amplectitur, de qua nuper. P. Layman Lib. 4. Tract. 2. Cap. 15. num. 7. P. Palus Tomo 2. Tract. 13. Disp. 2. Puncto 7. num. 6. P. Bauny supra, dum non à vero alienam affirmat esse Dianæ doctrinam, quidquid de tutiori praxi, ut diximus, arbitretur. Et nouissimè Ioannes Poncius in cursu Theologico Disput. 59. Quæst. 1. generaliter tenet digni electionem licere, digniore posthabito, dummodo damna ex electione tali minimè timeantur, ut alios omittam. Nostra ergo sententia solide roborata præcedit, ut Principes debeant contrariam praxim habere suspectam: sed probabilem aliam exhibemus, ut si quandoque in eo genere aliquid libeat, sciant posse illud non violatis appetè iustitiæ præscriptis exercere. Ut autem vitetur etiam veniale peccatum, quod neque aliqui ex citatis Auctoribus videntur agnoscere, licet nõ ita perspicue loquantur; finis aliquis potest honestus attendi, ut non sit sola pro ratione voluntas, sed ratio potiùs pro voluntate. Iuxta quod etiam loquitur Dom. Zapata supra Cap. 7. & 17. num. 11. dicens non esse peccatum mortale aliquoties dignis dare, dummodo frequenter ratio maioris dignitatis habeatur. Et quod Beneficia simplicia non sunt minoris momenti, quia electi habent suffragium in ordine ad gubernationem, ut Canonici, & Præbendarij: vbi de Indiis specialitè loquitur, videndus etiam Parte 1. Cap. 4. num. 18. cui tamen aduertitur Thomas Hurtadus dicens dignitates inferioris classis, ut Canonicatus &c. posse minus dignis conferri. Vide supra num. 65. & de obligatione sub mortali circa alia loquitur, & specialitè de Curatis. Sed Dom. Zapata sententiam tenet P. Dicastillus supra numer. 97. Licet Pharcionius Tract. 1. sessione 8. Casu. 12. nullam respectu simplicium inter ipsa faciat exceptionem.

Patronum laicum non teneri ad digniore præsentationem qui tenentur.

Quomodo Principes prædicti debeant uti sententia.

Dom. Zapata.

77 Quia verò circa Beneficia Curata specialis est modus prouisionis in Indiis, in quibus Regij patronatus functiones Proreges & Præsides exequuntur, de illis inferius differendum: prædicta enim resolutio de Rege Catholico procedit, qui ad Episcopatum per se præsentat, & aliquando etiam solitus ad nonnulla Curata Beneficia similiter præsentare.

CAPVT VIII.

An Rex Catholicus specialiter instruetus esse debeat circa res Indicas, & ea quæ in ipsis geruntur, graui conscientia obligatione.

Discursus claro ostenditur obligatio Regis Catholici ad habendam notitiam rerum Indicarum.

In Regibus litterarum laudabilis.

Cassiodor.

Non omnia necessaria, sed quæ ad artem regendi spectant. Psal. 2. v. 10. Campensis.

Dei adnata timore ob formidandum examen.

Sapient. 6. v. 10.

Affirmatiue respondeo, & ratio est clara. Quia vnusquisque tenetur earum rerum notitiam habere, quæ ad rectè administrandum officium, quo fungitur, necessaria est, vt communis sensus Doctorum firmat, pro quo videri potest P. Thomas Sancius Tomo 1. Consiliorum lib. 2. cap. 1. dub. 36. num. 6. & Illustrissimus Zapata Parte 1. Discepcionis de Iustitia distributiva cap. 9. quod pro Indiis ait specialiter virgere num. 18. Atqui Rex Catholicus omnium præstantissimo inter humanos officio fungitur: ergo debet scire, quæ ad illius rectam administrationem requiruntur. Atqui in administratione regnorum locum habent, & quidem satis nobilem, Indiæ: ergo quæ ad eas spectant scire debet sub graui conscientia obligatione. Omnia sunt adeo perspicua, vt sua se luce manifestent. Et ita in specie casus nostri tenet Fr. Ioannes de Silua in Animaduersionibus pro Rege ipso fol. 54. pag. 1.

78 Nec jam de notitia illâ rerum sublimiori loquimur, quæ se ad studium litterarum extendit, qualem in Theodahado Amalaseuncha Regina regni consors prædicauit Cassiodori verbis lib. 10. 3. sic locuta: *Aciescit historia desiderabilis eruditio litterarum, quæ naturam laudabilem eximie reddit ornatum. Ibi prudens inuenit, vnde sapientior fiat: ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboretur: inde Princeps accipit, quemadmodum populos sub equalitate componat. Nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam litterarum non augeat gloriosa notitia.* Sic ille.

79 De aliâ nobis sermo est, quæ ad artem regendi spectat, vt sciat Princeps populos sibi commissos imperio regere, bono communi consulens, quod ex eius maximè prouidentia deriuatur. Pro quo Psal. 2. v. 10. sic vates Rex: *Et nunc Reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram.* Vbi Ioannes Campensis ita vertit: *Idcirco Reges queso sapite, & disciplinam recipite, o iudices terræ!* Vult ergo illos esse sapientes: atque vt tales sint, eruditionem, & disciplinam libenter excipere: & ea certè sapientia, quæ ad rectam administrationem muneris sibi commissi conducit. Vnde sequitur: *Seruite Domino in timore, &c.* Seruiunt enim Reges Domino in timore, dum non suam, sed communem causam agunt, intelligentes de omnibus sibi concreditis reddendam esse rationem, & quis ad hæc non timeat? Quis non iudiciale illud Interrogatorium feuerissimi omnium Iudicis extimescat? Quando ad examen ii, qui aliorum fuerunt iudices, vocabuntur. Ideo Sapient. 6. v. 10. eisdem adhortatur: *Ad vos ergo Reges sunt hi sermones mei, vt discatis sapientiam, & non excidatis: qui enim custodierint ista, inuenient quid respondeant. Quid inquam respondeant ad finale illud*

Interrogatorium, tremore artuum omnium formidandum.

80 Et hæc quidem communia Regibus omnibus sunt, & Catholico erga omnia sua regna ac multiplices congruunt principatus. Sunt autem pro Indiis necessariò refricanda, quia illarum distantia in causâ esse potest vt res earum aut ignorentur penitus, aut minus attentè disponantur. Quâ consideratione homines quidam, in quorum persona loquitur Eliphaz, existimarunt Deum res humanas non curare, vt pote ab illis longissimo discretum interuallo. Iob 22. v. 14. & 15. vbi sic ille: *Et dixit: Quid enim nouit Deus? Quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.* Circa quæ P. Gaspar Sancius terque quaterque venerandus interpres ita scribit: *Immo puto hanc esse Idumæis prouerbialem dicendi modum, cum significare volunt aliquid longè esse remotum; aut aliquem ab aliqua curâ sic abesse procul, vt in alia omnia quam longissimè abierit.* Sic ille. Longa ergo distantia curam rerum sic distantium abolere solet: ex quo satis humanitus consideratione fundato, id rati homines illi, quod & fassi: Deo scilicet non morem alium in suâ gubernatione seruari, super cæli cardines ambulanti, & ita res humanas non curare: vel si fortè aliquantulum circa illos digreditur, quasi per caliginem iudicare.

Circa Indias quomodo id speciale ob earum distantiam.

Iob 22. v. 14. & 15.

Inde nonnullos Deo mundi curam valde tenuem ad scripsisse.

Eorum reargua deceptio.

81 Sed omninò illi decepti: Deus enim, etsi sublimis, rebus tamen omnibus est præsentissimus: omnia manu tangit, & attentissimè conspicit, quæ remotissima iudicantur. Quia in manu eius sunt omnes fines terræ, & altitudines montium ipsius sunt. Sic Psal. 94. v. 5. vbi Plalterium Romanum: *Quia in manu eius sunt omnes fines terræ, & altitudines montium ipse conspicit.* Iple inquam conspicit fines terræ, & distantissimas montium altitudines, manuque tenet, vt regat. Per se, & non per caliginem iudicat, vt se Regem magnum hac ratione demonstrat, & faciat hominibus manifestum. Ideo sic præmittit vates: *Quoniam Deus magnus Dominus & Rex magnus super omnem terram.* Verè Rex magnus, qui distantis terræ terminos & manu tractat & intimâ inspectione probatur habere præsentis: & altitudines montium ipsius sunt. Benè hîc congruit lectio alia: *Ipsè conspicit.* Quomodo enim non conspiciat quæ sua sunt? Certè si non conspiceret, non essent sua, sed aliena deberent merito iudicari.

Deus Magnus Rex, quia distantia attendit vt regat.

Psal. 94. v. 5.

Deus Magnus Rex, quia distantia attendit vt regat.

82 Iuxta hoc ergo Rex Catholicus se gerat oportet, vt Dei scilicet imitatione formetur. Si enim Reges Numinis instar sunt, vnde Homerus de quodam sic: *Vadentemque per urbem adpætant Numinis instar.*

Pro quo & Seneca lib. 1. de Clementia cap. 14. sic scribit: *Nec alio nomine Rectorem suum inuenit, quam si dii immortales potestatem visendi tui faciant, inuermur venerantes, colentesque. Quid autem? Non proximum illum locum tenetis? &c.* Si inquam alij Reges tali debent imitatione præcellere: quid Rex Catholicus, quem Deus amplissimo omnium imperio decorauit? Fines ergo terræ, Indicas inquam Regiones, non per caliginem iudicet: manu eas teneat, & notitiâ sollicitè partâ conspiciat: suæ enim sunt; vnde & manu & conspectu dignissimæ. Decet prudentie

Rex Catholicus Dei in hac causa imitatio formantis. Homerus.

Seneca.

nostra curam, subiectionum negotijs adhibere custodiam; quia nobis ordinantibus illa fieri debent, qua Regiam possunt demonstrare presentiam. aiebat Theodoricus apud Calliodorum lib. 4. 37. Qui per caliginem videt, nihil potest per se conueniens, & ex quo eius demonstraretur presentia, in negotijs subditorum ordinare. Si ad iudicandum processerit, iudicabit per caliginem; cum tamen Regale iudicium debeat ipsi meridiano splendorem exequare. Et iudicium tuum tanquam meridiem. Psalm. 36. v. 3. Si ergo Rex Catholicus sua velit conscientia consulere, vt velle semperprehenditur, optet instrui circa ista, & eruditionem non tantum oblatam excipiat, sed animus ipse conquirat: vt qui duobus illis prae aliis gaudet titulis, vnde & alij multoties omittuntur, contentus dici Hispaniarum, & Indiarum Rex Catholicus: Hispanias meridiano fulgore iudicet, & Indias manu pariter & benigno conspectu complectatur.

CAPVT IX.

An Rex Catholicus tutâ possit conscientiam eligere ad Indica officia quos velit, Regio non audito Concilio, vel ipsius iudicium non secutus, etiam in Ecclesiasticis.

Castiodor.

Psalm. 36. v. 3.

Varia in Regia Curia Consilia Consilij studiosos Reges Catholicos manifestant.

Alqua officia potest Rex suo arbitrio conferre.

vt habet Regula 31. juris in 6. Neque obstat pro rebus talibus Consiliarios designatos: quia cum eos designauit, non sibi manus ligauit Rex, quo minus possit sine illis id agere, quod rationi non constat aduerlari.

85 Dico secundò. Si officium à Rege conferendum, gubernationem concernat non parti momenti, etiam cum militia connexum, non est secura in conscientia designatio militis strenui, licet bene notus sit Principi, si de illius prudentia & maturitate non habetur satisfactio. De hoc actum à me in Epithalamio sacro circa Titulum à num. 7. vbi plura adduxi consideratione dignissima, & ad Indias spectantia, quæ operæ erit aliqualis pretium adiuiffe. Ratio autem est irrefragabilis: quia aptus ad militiam, non adeo est aptus ad præfecturam; sunt enim dotes diuersæ, & ita non se iniucem inferentes; pro quo & experientia frequentissima, non sine magno animi dolore succurrunt. Videmus enim (vt alia omittam) Chilense regnum, optimam Occidentalis huius Tractus portionem, hac ex causa ferè deperditum, eade multiplici, deprædatione ac deuastatione confimili, violatione sacrorum, multorum captiuitate, & totalis presentissimo periculo ac irreparabilis amissionis. Hic ergo, quod de Gallia Theodoricus, cuiuslibet istarum possumus aptare Prouinciæ, dum ait: Desiderat viros egregios coacta cladibus suis, Gubernatores scilicet, de quibus agebat, & qualem ipse ibidem in aliorum exemplum sic commendat Gemellum: Firmum est iudicium, cuius tenetur exemplum: nec locus ambiguitati relinquatur, vbi experientia probabilia suffragantur. Explorauimus efficaciam tuam per diuersos inducti gradus; sed non impari meriti gratiam varijs actionibus equaliter approbatus. Hinc est quid presenti tempore in Gallia, nobis Deo auxiliante subiectis, Vicarium re Præfectorum nostra merit auctoritas. Sic ille, & in causam præsentem opportunè, apud Calliodor. Lib. 3. 16.

Milites non nisi maturitate per spolia gubernatores constituendi.

Damna ex contraria praxi permagna.

Castiodor.

Postiua notitia idoneitatis requisita. P. Thom. Sancius.

Etiam in vendentibus & renuntiantibus.

Et precipue in Ecclesiasticis.

Obligatio restitutionis ex omissione.

Reipu-

86 Pro eodem iuuat P. Thomam Sancium exicere Tomo 1. Consiliorum lib. 2. cap. 1. dub. 36. n. 5. sic scribentem; Tertiò nota non lat esse electori ignorare esse indignum electum, sed tenetur scire electum positum esse dignum, aut per se ipsum, aut testimonio fide dignorum: & alias peccat mortaliter, & tenetur restituere damna, quia exponit se periculo eligendi indignum. Sic Salon ibi (scilicet 2. 2. quest. 63. fol. 1041.) & quidam docti iuniores; quorum nonnulli notant in suis Manuscriptis hoc habere verum, etiam in priuatis renuntiantibus & vendentibus hec officia, & in vendentibus ea nomine Regis; non enim vendere debent maius offerentibus pretium, sed idoneis. Hæc ille, qui præcipue loquitur de officijs iurisdictionem habentibus, de quibus & nos loquimur: & præcipue locum habent in illis, qui ad gubernationem Indiarum Prouinciarum destinantur, quorum errores difficilem habent correctionem. Et in Ecclesiasticis magis vrget, vt bene expendit P. Lessius lib. 2. cap. 34. num. 56. cum Adriano quos & secutus videtur P. Sancius. Idem tenet, positiuam noticiam dignitatis exigens, Dom. Zapata Parte 2. cap. 6. num. 35. & seq. qui etiam cap. 15. n. 3. & Parte 3. cap. 1. num. 2. cum multis affirmat eligentem ad restitutionem tenei ob damna ex indigni electione secuta: Ecclesiasticæ quidem, si officium Ecclesiasticum sit:

Reipublicæ verò, si sæculare: pro quo & cap. 3. num. 5.

Benigna circa Ecclesiasticas prouisiones doctrina. P. Sancius.

87 Dico tertio. Circa electionem Ecclesiasticorum benigna est Salonis doctrina supra. Fol. 1003. & sequenti, quam P. Sancius amplexus citato capite dub. 12. num. 4. sic dicens: Si quis elector habet amicum vel familiarem, quem certissime scit esse dignum, potest eligere illum, quando non videt certissime & euidenter alium esse digniorem, sed probabiliter tantum. Ratio, quia ea ceritudo, quæ nouit suum familiarem esse dignum, habet longâ experientia, præferenda est opinioni, quæ habetur de maiori alterius dignitate, est que elector securior quando nouit hunc certò dignum, de digniori verò est dubius. Sic doctus Pater: iuxta quæ, & alia superiora dicta, non tenetur Rex Catholicus in huiusmodi prouisionibus Consilium Indiarum aut Cameræ consultare, sed iuxta priuatum scientiam prouidere. Quod quidem potest in Confessarijs, & Capellanis accedere, & in alijs assistentijs frequentioris. Immo addo. Etiam Consilium & Camera alium proponant, & digniorem censeant, non teneri se illis conformare, ob rationem dictam; quia scilicet ipsius est certa notitia, & sic præualeat alteri, quæ de aliorum habetur dignitate. Licet enim Consilij iudicium interueniat, illud probabilem cognitionem non excedit: nisi forte aliqua esset persona Consiliarijs nota, de qua Regi non minus eorum de aliâ sibi familiari constaret. Quo euentu coram attestationi standum esse videtur, quæ moralem infert certitudinem.

Rex contra Consilij iudicium potest ex priuatiâ scientia procedere.

Dignior potest alteri officio reseruari.

Cardinalis Lugo.

88 Sed nihilominus dici potest etiam tunc certitudinem Regis esse maiorem, quia est experimentalis, quod non habet alia respectu ipsius, licet talis sit respectu aliorum. Cùm dici item possit, etiam stante æqualitate notitiæ, posse Regem familiari suo gratificari, quia alijs à Consilio propositis, postea poterit simili aut meliori officio donari; iuxta valde probabilem sententiam eorum, qui dicunt, minus dignum posse in dicto casu præferri. Non enim est nimis curandum, quod hic vel ille primò eligatur, cùm possint alij prudenter reseruari ad alia similia officia, & fortasse meliora, citò vacatura. Neque enim magnum Ecclesiæ incommodum timeri potest, quod paulo ante hic quàm ille alius, qui fortasse dignior est, promoueatur. Verba sunt Cardinalis Lugo Tomo 2. de Iustitia, Disputat. 35. num. 25. & 48.

nem instituta. De his ergo procedit difficultas. Circa quam.

Dico primò. In huiusmodi prouisionibus grauitur delinquitur, si minus dignus præferatur. Est receptissima sententia, pro quâ videri possunt P. Thomas Sancius Tomo 1. Consiliorum, lib. 2. cap. 1. dub. 3. num. 23. Vbi adducit Nauarrum, Nauarram, & Aragonem. P. Lessius lib. 2. cap. 34. num. 68. M. Ioannes Zapata Disceptatione de iustitia distributina, Parte 1. cap. 7. qui tamen Parte 3. cap. 3. ait (in quo & consentit Pharaonius Tract. 2. Sen. 8. Casu. 2.) non esse obligationem restitutionis. Dom. Solorzanus lib. 3. cap. 15. n. 66. & seq. Vbi quampures accumulatur. Et in Politicâ pag. 631. Diana Parte 2. Tract. 15. Resol. 40. in fine; vbi licet videatur de Beneficijs Curatis loqui, iuxta quæsitum in Titulo, resolutio tamen est generalis, ad quam consequenter loquitur Resol. 38. 5. Quarta opinio, vbi probat Beneficia simplicia posse conferri minus dignis, quia dantur sine concursu; vt alios omittam. Probari potest.

Assertio 1. in concursu digniorem præferendum.

90 Primò. Quia huiusmodi Canonicatus maiorem sufficientiam requirunt quàm Curata, vt bene expendit P. Sancius supra num. 21. & ex eo infert etiam, secluse concursu, dignioribus debere conferri. Quod & tenet P. Lessius supra nu. 64. & Cardinalis Lugo Tomo 2. de Iustitia, Disputat. 35. numer. 20. Ergo cùm per concursum nouus titulus, & quidem singularis æstimationis, addatur, non potest minus dignus anteferri.

1. ratio ex maiori sufficientiâ requisita.

91 Secundò. Nam dignior prætermisus grauem patitur honoris iacturam in concursu superatus; ergo stare illud sine graui eligentis culpa nequit; etiam si eligens sit Rex, quia Reges non sunt honoris alieni domini, & indignum est, vt clamant humanæ & sacræ leges, quod inde nascantur iniuriæ, vnde iura nascantur. Id quod præsertim respectu honoris Ecclesiasticorum est certum, qui & ipse sacer est, sicut & speciale ius per oppositionem adquisitum.

2. ex honoris iacturâ, cuius Rex non est dominus.

Tertio. Quia Rex concursum ad huiusmodi prouisiones statuens ex Pontificæ Sedis indulto, ad sequendam iusticiam obligauit; alias esset inutilis, cùm possit, sicut in Canonicatibus alijs, prouisio fieri, aliunde habitâ sufficientiâ notitiæ: ergo tenetur sua stare promissioni, quæ grauitur obligat, cùm sit in re graui, sub onerosâ oppositionis conditione; iuxta irrefragabilem Scriptorum doctrinam, Regibus maxime retinendam, & Christianis ante alios, singularique ratione Catholico, vt Regi Christo comprobetur similis; de quo vates Euangelicus præclarum illud: Et erit iustitia cingulum lumborum eius; & fides cinctorum renum eius. Isaia 11. v. 5.

3. ex Regis prouisione.

Isaia 11. v. 5.

92 Dico secundò. Plura suffragia in casu dicto non sunt dignitatis maioris fundamentum, vnde potest Rex alium præferre, si alijs aequè dignum censeat, propter adiunctas qualitates. Probat: Quia si certum fundamentum esset, immeritò suffragia ad Regem mitterentur & Beneficia ista tamdiu vacarent: quod enim Rex facturus est, posset facere eius locum tenens, eum præsentans, quem certissimum est à Rege præsentandum, cùm nequeat ille, si Christianè acturus sit, quidquam contrarium attentare. Cùm ergo

Assertio 2. plura suffragia non semper obligare.

CAPVT X.

An in Beneficijs simplicibus, quæ sunt Regiæ prouisionis in Indijs, & per concursum conferuntur, possit Rex Catholicus minus dignum præponere digniori.

89 Canonatus aliqui sic conferri soliti, vt Magistralis, Doctoralis, Scripturarius, & Penitentarius pro quibus fit concursus, & suffragium præstant Prælati, & Capitulares. Suffragia autem ad Regem cum Prælatorum, & Proregis informatione mittuntur, & electo ab ipso ac præsentato fit Canonica collatio, iuxta Ecclesiæ consuetudi-

ergo